

ΠΑΝΙ

πανί, το, ουσ. [<μτγν. παν(ν)ίου, υποκορ. του μτγν. πάννος <λατιν. pannus <ελλ. πᾶνος (= ύφασμα)], το πανί. **1.** μικρό κομμάτι πανιού που χρησιμοποιείται για ξεσκόνισμα: «πάρε αυτό το πανί και ξεσκόνισε τα έπιπλα». **2.** η κινηματογραφική οθόνη: «καλή κι η τηλεόραση, αλλά μόνο στο πανί μπορείς να ευχαριστηθείς μεγάλες κινηματογραφικές επιτυχίες». **3.** το ιστίο σκάφους: «σήκωσε το πανί της βαρκούλας του και βγήκε για ψάρεμα». **4.** στον πλ. **τα πανιά**, οι σερβιέτες: «μην αφήνεις αριστερά, δεξιά τα πανιά σου». Από το ότι παλιότερα οι γυναίκες, όταν είχαν περίοδο, χρησιμοποιούσαν κομμάτια από πανιά και, όταν τελείωνε η περιόδός τους, τα έπλεναν για να τα χρησιμοποιούσουν την επόμενη φορά. (Ακολουθούν 33 φρ.)·

- ανοίγω πανί ή ανοίγω πανιά, **α.** (για ιστιοφόρα) αποπλέω: «απ' τη Θάσο ανοίξαμε πανιά για τη Σαμοθράκη». **β.** κατευθύνομαι, βάζω πλώρη: «μόλις μαζευτήκαμε όλοι, ανοίξαμε πανιά για το γνωστό μας στέκι»·

- απλώνω πανί ή απλώνω πανιά, βλ. φρ. ανοίγω πανί. (Τραγούδι: *άιντε ν' απλώσουμε πανιά, στ' όνειρο και στη λησμονιά*). Από την εικόνα του ιστιοφόρου, που απλώνει τα πανιά του για να αποπλεύσει· βλ. και φρ. *κάνω πανιά*·

- βάζω πανί, βλ. συνηθέστ. *βάζω πλώρη*, λ. *πλώρη*·

- βγαίνω στο πανί, γίνομαι ηθοποιός κινηματογράφου: «απ' τη μέρα που βγήκε στο πανί, όλα τα κοριτσόπουλα της γειτονιάς είναι ξετρελαμένα μαζί του»·

- βρίσκομαι στα πανιά, βλ. συνηθέστ. *στέκομαι στα πανιά*·

- δίνω πανιά, (για καπετάνιους ιστιοφόρων) δίνω την εντολή να σηκωθούν τα πανιά για να αποπλεύσει το ιστιοφόρο: «μόλις ο καπετάνιος έδωσε πανιά, το ιστιοφόρο απέπλευσε απ' το νησί»·

- έγινε άσπρος σαν (το) πανί, το πρόσωπο του ατόμου για το οποίο γίνεται λόγος, πήρε το χρώμα του πανιού, έγινε ωχρό, ιδίως από φόβο ή τρόμο: «μόλις τράβηξε ο άλλος το μαχαίρι του, ο δικός σου έγινε άσπρος σαν το πανί»·

- έγινε πανί, βλ. συνηθέστ. *έγινε άσπρος σαν το πανί*·

- έγινε σαν το πανί, βλ. φρ. *έγινε άσπρος σαν το πανί*·

- είμαι κόκκινο πανί ή είμαι το κόκκινο πανί, **α.** δέχομαι οργανωμένες επιθέσεις από ένα κύκλο ανθρώπων για ενέργειες θεμιτές και νόμιμες, αλλά ενοχλητικές για κάποιους, επειδή αυτοί ενεργούν με εντελώς διαφορετικό τρόπο: «επειδή δε θέλω να παρατυπήσω στην υπηρεσία μου, είμαι για τους περισσότερους το κόκκινο πανί, γιατί λένε πως χαλώ την πιάτσα». Από την εικόνα του ταυρομάχου, που δέχεται την επίθεση του ταύρου, καθώς του επιδεικνύει το κόκκινο πανί που κρατάει στα χέρια του. **β.** προκαλώ το θυμό, την οργή κάποιου, τον εξάπτω: «δε θέλω να συναντιέμαι μαζί του, γιατί γι' αυτόν είμαι το κόκκινο πανί και, μόλις με βλέπει, κάνει σαν να βλέπει το δολοφόνο της μάνας του». Από την εικόνα του ταύρου, που εξαγριώνεται από το κόκκινο πανί που του προτείνει ο ταυρομάχος·

- είμαι πανί με πανί ή είμαι πανί με το πανί, βλ. φρ. *μένω πανί με πανί*·

- είμαι στα πανιά, βλ. συνηθέστ. *στέκομαι στα πανιά*·

- είναι ένα πανί, τα άτομα για τα οποία γίνεται λόγος έχουν τις ίδιες κακές ιδιότητες, τον ίδιο κακό χαρακτήρα: «όλες τις ύποπτες δουλειές τις κάνουν μαζί, γιατί είναι ένα πανί». Συνών. *είναι ίδια φάρα* ή *είναι μια φάρα / είναι του ιδίου φυράματος*·

- είναι στα μαύρα πανιά, είναι πολύ θλιμμένος, πολύ στενοχωρημένος: «έχει να πάρει καιρό γράμμα απ' το γιο του κι είναι στα μαύρα πανιά». Από το ότι το μαύρο πανί υποδηλώνει πένθος και παλαιότερα έκλειναν οι

συγγενείς με αυτό την πόρτα και τα παράθυρα του σπιτιού του αποθανόντος. Ίσως και αναφορά στα μαύρα πανιά που σήκωσε ο Θησέας, όταν επέστρεφε από την Κρήτη·

- *είναι στα πανιά*, **α.** (για ιστιοφόρα) είναι έτοιμο να αποπλεύσει: «απ' ό,τι βλέπω σε λίγο θ' αποπλεύσουν, γιατί το καράβι είναι στα πανιά». **β.** (γενικά) είναι έτοιμος για δράση: «άφησε το φίλο του να μπει στο μπαρ κι αυτός ήταν στα πανιά έξω απ' την πόρτα»·

- *ίσα βάρκα ίσα πανιά*, βλ. λ. [βάρκα](#)·

- *καιρός πανί*, *καιρός κουπί*, βλ. λ. [καιρός](#)·

- *καιρός πανί*, *καιρός παιδί*, βλ. λ. [καιρός](#)·

- *κάνω πανιά*, **α.** (για ιστιοφόρα) αποπλέω: «απ' τη Σκιάθο κάναμε πανιά για τη Θεσσαλονίκη». **β.** (γενικά) απομακρύνομαι, φεύγω: «επειδή πέρασε η ώρα, λέω να κάνω πανιά για το σπίτι»·

- *κατά το δικό σου πήχη πανί δε σου πουλούν*, βλ. λ. [πήχης](#)·

- *κόκκινο πανί*, οτιδήποτε ερεθίζει ή εκνευρίζει έντονα κάποιον. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *κάνει σαν να βλέπει*: «δεν τον χωνεύει καθόλου και, κάθε φορά που τον συναντάει, κάνει σαν να βλέπει κόκκινο πανί». Από την εικόνα του ταυρομάχου, που εξαγριώνει τον ταύρο καθώς του προτείνει το κόκκινο πανί που κρατάει στα χέρια του·

- *κρέμασε μαύρα πανιά*, βλ. φρ. *είναι στα μαύρα πανιά*·

- *λευκό πανί*, (στη γλώσσα της αργκό) το ελεύθερο πεδίο δράσης: «απ' τη μέρα που έπεσε έξω ο ανταγωνιστής του, έχει λευκό πανί στην αγορά». Από την εικόνα του αντίπαλου πολεμιστή, που σηκώνει λευκό πανί (σημαία) για διαπραγματεύσεις ή για παράδοση, ή από την εικόνα του προπονητή ενός πυγμάχου, που πετάει πάνω στο ρινγκ μια άσπρη πετσέτα για να διακοπεί ο αγώνας, από τη στιγμή που αντιλαμβάνεται πως ο πυγμάχος του έχει τραυματιστεί σοβαρά ή δεν έχει άλλη δυνατότητα να συνεχίσει να αγωνίζεται·

- *μένω πανί με πανί* ή *μένω πανί με το πανί*, μένω εντελώς απένταρος, εντελώς άφραγκος: «μετά το γάμο της κόρης μου, έμεινα πανί με πανί». (Λαϊκό τραγούδι: *τούτο το μπατίρημα ω! ω! ω! τούτο το μπατίρημα δεν παίρνει υπομονή, κόλλησε ή τσέπη μας πανί με το πανί*). Από την αίσθηση της άδειας τσέπης, όπου οι δυο πάνινες επιφάνειές της εφάπτονται απόλυτα μεταξύ τους, γιατί δεν υπάρχει τίποτα ανάμεσά τους·

- *παίρνω ένα πανί (κάτι)*, βλ. φρ. *περνώ ένα πανί (κάτι)*·

- *περνώ ένα πανί (κάτι)*, καθαρίζω, ξεσκονίζω βιαστικά ένα χώρο με το ξεσκονόπανο: «ήταν να 'ρθουν ξαφνικά κάτι φίλοι του άντρα μου στο σπίτι και πέρασα ένα πανί τα έπιπλα στο σαλόνι»·

- *σηκώνω πανί ή σηκώνω πανιά*, βλ. συνηθέστ. *ανοίγω πανί*·

- *στέκομαι στα πανιά*, είμαι έτοιμος να φύγω και γενικά είμαι έτοιμος να ενεργήσω: «κάνε γρήγορα, γιατί εγώ στέκομαι στα πανιά και δε θα σε περιμένω || εγώ θα στέκομαι στα πανιά και, μόλις με κάνεις νόημα, θα τρέξω να σε βοηθήσω». Από την εικόνα των ναυτών ιστιοφόρου πλοίου, που είναι έτοιμοι να ανοίξουν τα πανιά για απόπλου, μόλις πάρουν τη διαταγή·

- *της (του) δίνω πανί*, διαλύω τον ερωτικό δεσμό που έχω μαζί της (του), τη (τον) διώχνω: «τον τελευταίο καιρό μ' είχε φάει με την γρίνια της, γι' αυτό κι εγώ της έδωσα πανί». (Λαϊκό τραγούδι: *δεν κάνω πια υπομονή, τώρα σου δίνω το πανί, πάρε το μπογαλάκι σου, τράβα στο τσαρντάκι σου*). Από την εικόνα της βάρκας, που, μόλις σηκώσει κανείς το πανί της αποπλέει·

- *της δίνω τα πανιά στο χέρι* ή *της δίνω τα πανιά της στο χέρι*, διακόπτω βίαια τον ερωτικό δεσμό που έχω μαζί της: «μ' είχε τρελάνει με την γκρίνια της, γι' αυτό της έδωσα κι εγώ τα πανιά της στο χέρι κι ησύχασα». Από την

εικόνα του άντρα που ψάχνει και βρίσκει ως και τα πανιά (δηλ. τις σερβιέτες) της γυναίκας που διώχνει, και τα δίνει στο χέρι της, για να μην έχει καμιά δικαιολογία να επιστρέψει στο σπίτι·

- τον βγάζω στο πανί, τον παρουσιάζω ως ηθοποιό κινηματογράφου: «αν δεν τον έβγαζε στο πανί ο τάδε σκηνοθέτης, θα ήταν ακόμα υπαλληλάκος του δημοσίου»·

- του δίνω το πανί του ή του δίνω τα πανιά του, τον διώχνω βίαια. (Λαϊκό τραγούδι: και **του 'δώσαν τα πανιά του** για να πάει στη δουλειά του, με το ξένο του το σόι τον περίδρομο να τρώει)·

- ώρα καλή στην πρύμη σου κι αγέρα (αέρα) στα πανιά σου, βλ. λ. [ώρα](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας